

Lausunnon antaminen valtioneuvoston asetuksesta hyvinvointialueen toiminnan valmistelun rahoitukseksi vuosina 2021 ja 2022

88/03.03/2021

KH 10.05.2021 § 125

Asian valmistelija: Merja Olenius, kunnanjohtaja.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta annetussa laissa (jatkossa voimaannpanolaki) säädetään hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymälle sen toiminnan ja hallinnon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten rahoittamisesta ennen vuotta 2023. Valtioneuvoston asetuksella säädetäisiin hyvinvointialueille ja HUS-yhtymän valmistelusta aiheutuvien kustannusten rahoittamiseksi osoitetun valtionavustuksen myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä.

Hyvinvointialueesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitetut hyvinvointialueet julkisoikeudellisina yhteisöinä perustetaan 1 päivänä heinäkuuta 2021. Tämän ajankohdan ja vuoden 2022 alun välisenä aikana hyvinvointialueen ylintä päätösvaltaa käyttäisi aloitusvaiheessa voimaannpanolain 8 §:ssä tarkoitettu väliaikainen valmistelutoimielin ja 1 päivästä maaliskuuta 2022 lukien vaaleilla valittu aluevaltuusto.

Voimaannpanolain 15 §:ssä säädetään hyvinvointialueelle sen toiminnan ja hallinnon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten rahoittamisesta ennen vuotta 2023. Toiminnan rahoitus vuosina 2021 ja 2022 perustuu valtion varoista maksettavaan valtionavustukseen. Vuoden 2021 yleisavustus on tarkoitus maksaa hyvinvointialueille voimaannpanolain tultua voimaan valtiovarainministeriön päätöksen perusteella. Avustus myönnettäisiin valtion talousarvioon varatun määrärahan puitteissa valtionavustuslain (688/2001) 5 §:n 2 momentin mukaisena yleisavustuksena 1 päivänä heinäkuuta 2021 lukien hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän valmistelusta aiheutuneiden kustannusten kompensoimiseksi.

Päijät-Hämeen maakunnan liiton ja Päijät-Hämeen kuntien keskeiset huomiot valmistelun rahoituksen määräytymisperusteista ovat seuraavat:

A) Hyvinvointialueiden valmistelun rahoituksen määräytymisperusteista

Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä pitää perusteltuna sitä, että hyvinvointialueille myönnetään niiden toiminnan ja hallinnon käynnistämisestä aiheutuvien kustannusten rahoittamiseen yleisavustusta, siten että toiminnan rahoitus vuosina 2021 ja 2022 perustuu valtion varoista maksettavaan valtionavustukseen. Yhtymä näkee kuitenkin rahoituksen

määräytymisperusteet ongelmallisina ja alueita epätasa-arvoisesti kohtelevina. Avustuksen määräytymisperusteista tasasuuruinen erä sekä asukasmäärään perustuva erä ovat hyväksyttäviä. Määräytymisperuste että: ”kaksi viidesosaa määrärahasta jaetaan hyvinvointialueen alueella voimaanpanolain voimaantullessa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviä järjestävien viranomaisten lukumäärän perusteella” on täysin kestävä peruste huomioiden alueellinen tasa-arvo. Jakoperusteena tämä rankaisee voimakkaasti alueita, joissa kohti sote-uudistuksen tavoitteita on edetty vapaaehtoisten järjestämisvastuiden keskittämisen avulla. Tämä vapaaehtoinen järjestäjien määrän vähentäminen ja sen toteutuksesta aiheutuneet merkittävät integraatiokustannukset on rahoitettu siihen osallistuneiden kuntien keräämillä verovaroilla, eikä ole millään tavoilla oikeudenmukaista, että tuloksellisesta kehitystyöstä rankaistetaan näitä alueita sekä niiden asukkaita ja alueita, jotka eivät ole tehneet tarvittavia rationalisointitoimenpiteitä palkittaisiin valtion taholta tästä.

Esitetyistä rahoitusmalleista Päijät-Hämeen maakuntaliitto ja kunnat kannattavat asetukseen valitun mallin toteuttamista. Kuntaliiton koelaskelmien mukaan valittu malli, jossa viidesosa jakautuisi tasasuuruiseksi kaikille hyvinvointialueille, kaksi viidesosaa määräytyisi asukasmäärän perusteella ja kaksi viidesosaa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviä järjestävien viranomaisten perusteella, turvaa Päijät-Hämeelle suurimman rahoitusosuuden esitetyistä vaihtoehdoista.

B) HUS-yhtymän valmistelun rahoituksen määräytymisperusteista

Ei lausuttavaa.

C) Muut huomiot

Hyvinvointialueuudistuksen rahoituksessa tulisi tarkemmin huomioida kunnille uudistuksesta aiheutuvat kustannukset. Uudistuksen valmistelusta sekä toiminnan aloittamisesta syntyy kunnille merkittäviä toiminnallisia ja taloudellisia muutoksia. Näitä ovat esimerkiksi tietojärjestelmä- ja sopimussiirroista syntyvät kustannukset sekä tukipalveluihin ja kiinteistöomaisuuteen liittyvät muutokset. Lisäksi tulee huomioida uudistuksen valmistelusta kunnille aiheutuvien kuntajohdon ja asiantuntijatasen henkilöstön työajan käyttö ja siitä syntyvät kustannukset.

Tukipalveluiden osalta kuntien keskeinen huoli on kunnan tuottamien tukipalveluiden volyymin pieneneminen, mikä johtaa yksikkökustannusten kasvuun. Lakimuutosten jälkeen, kunta ei voi tuottaa tukipalveluita hyvinvointialueelle, ilman tukipalveluiden yhtiöittämistä. Volyymien lasku tarkoittaisi kuntien tukipalveluyhtiön arvon alenemista. Arvon aleneminen kirjataan kuntien tilinpäätöksiin ja heikentävät kuntien tasetta. Kuntien palvelurakenne on luotu tukemaan nykyistä palveluiden tuottamisen rakennetta. Hyvinvointialue uudistuksessa tulee huomioida uudistuksen

vaikutukset kuntien palvelurakenteeseen ja uudistuksesta kunnille aiheutuvia taloudellisia vaikutuksia tulee kompensoida. Tukipalveluihin liittyvät riskit kohdistuvat erityisesti ravinto- ja puhtaanapidon, taloushallinnon, laitoshuoltopalveluiden ja työterveyshuollon tukipalveluyksiköihin.

Kiinteistöjen omistamisen osalta lakimuutos sisältää kunnille merkittävän riskin lyhyiden vuokrasopimusten muodossa. Vaarana on, että kunnille jää merkittävä kiinteistömässä laissa esitetyn kolmen vuoden vuokrasopimuksen jälkeen, jonka hyödyntäminen muuhun käyttöön on hankalaa ja vaatii mittavaa muutosrakentamista. Lisäksi uudistuksen valmistelussa tulee huolehtia, että kuntien omaisuutta ei siirry hyvinvointialueelle ilman asian mukaista korvausta.

Edellisen sote-uudistuksen valmistelussa eduskunnan sivistysvaliokunta piti erittäin hyvänä ja kannatettavana opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluiden jäämistä kunnan järjestettäviin palveluihin. Tämä näkemys on edelleen ajankohtainen. Palveluiden jääminen kuntien järjestettäväksi takaa mahdollisuuden järjestää opiskeluhuollon keskeisen tärkeät palvelut lähellä oppilasta ja koulua mahdollisimman joustavasti ja sujuvasti. **Psykologi- ja kuraattoripalvelut tulisi jatkossakin olla kuntien järjestettävä palvelu. Hyvinvointialueuudistuksen rahoitusta tulisi muuttaa siten, että kunnille osoitetaan määrärahat psykologi- ja kuraattoripalveluiden järjestämiseen.**

Kunnanjohtajan ehdotus	Hartolan kunnanhallitus päättää yhtyä Päijät-Hämeen kuntien ja Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän valmistelevaan lausuntoon valtioneuvoston asetuksesta hyvinvointialueen toiminnan valmistelun rahoitukseksi vuosina 2021 ja 2022.
------------------------	--

Päätös	Hyväksyttiin sillä lisäyksellä, että edellä olevaa lausuntoa voidaan täydentää kunnanjohtajien kokouksessa 12.5.2021 tehtävillä täydennyksillä.
--------	---